

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

КОНОВАЛОВА КАТЕРИНА ІГОРІВНА

УДК 378.147:373.2.011.3-051(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному вищому навчальному закладі «Криворізький державний педагогічний університет», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Ковшар Олена Вікторівна,
Державний вищий
навчальний заклад «Криворізький
державний педагогічний університет»,
завідувач кафедри дошкільної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Нестеренко Вікторія Володимирівна,
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
професор кафедри дошкільної педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Борова Валентина Євгенівна,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти.

Захист дисертації відбудеться «28» березня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «28» лютого 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство характеризується стрімким динамічним розвитком усіх сфер життєдіяльності людини, процесами гуманізації і демократизації, що зумовлює необхідність повернення системи вищої педагогічної освіти в контекст культури. У зв'язку із цим змінюється підхід до визначення змісту загальнокультурної і професійної підготовки майбутніх фахівців. Серед проблем модернізації підготовки кадрів у закладах вищої освіти різних спеціальностей особливого значення набуває професійна підготовка фахівців дошкільної освіти як носіїв культурних цінностей, формування майбутнього вихователя нового покоління, покликаного забезпечити розвиток особистості дитини дошкільного віку на вирішальному етапі її становлення.

Актуальність дослідження формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти зумовлена вимогами Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Галузевим стандартом вищої освіти, Законами України («Про освіту», «Про вищу освіту») та іншими державними нормативними документами.

Проблема формування професійної культури досліджувалася Г. Баллом, С. Батишевим, В. Беніним, В. Белоліпецьким, М. Віленським, Н. Воробйовим, В. Грехньовим, В. Гриньовою, М. Даниловою, С. Єлкановим, І. Зарецькою, І. Зязюном, Т. Івановою, В. Ігнатовим, І. Ісаєвим, Л. Коганом, Н. Криловою, Н. Кузьміною, А. Лимарь, Н. Мазур, Г. Марковою, А. Міщенко, Н. Павелко, І. Пальшковою, О. Піскуновим, В. Подмарковим, О. Пономарьовим, В. Радулom, І. Сабатовською, В. Семиченко, В. Сластьоніним, Ю. Черновою та ін.

Фахову підготовку та професійне становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розглядали такі науковці, як О. Аматыєва, А. Аніщук, Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богущ, В. Борова, Н. Грама, Т. Жаровцева, Л. Загородня, Л. Зданевич, Е. Карпова, І. Княжева, О. Ковшар, Ю. Косенко, О. Листопад, В. Нестеренко, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська, Ю. Руденко, Т. Степанова та ін.

Водночас аналіз наукових праць і сучасної практики підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засвідчив наявність низки суперечностей між:

- вимогами суспільства до особистості вихователя як суб'єкта загальної і професійної культури та недостатнім науково-методичним забезпеченням процесу фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти;

- необхідністю підвищення якості фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та відсутністю науково обґрунтованих педагогічних методик щодо формування професійної культури як невід'ємного складника професіоналізму фахівців дошкільної освіти.

Розв'язання окреслених суперечностей, науково-теоретична і практична значущість вирішення проблеми зумовили вибір теми дослідження **«Формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане відповідно до наукової теми кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Криворізький державний педагогічний університет» «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти засобами інтерактивних та продуктивних технологій» (протокол № 2 від 19 лютого 2015 р.). Тему дисертаційного дослідження було затверджено на засіданні вченої ради ДВНЗ «Криворізький Національний Університет» Криворізький педагогічний інститут (протокол № 6 від 27 січня 2015 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 1 від 26 січня 2016 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність і структуру феномена «професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»; уточнити поняття «професійна культура педагога», «фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти».
2. Визначити структурні компоненти, критерії, їх показники та схарактеризувати рівні сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.
3. Виявити та науково обґрунтувати педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки.
4. Розробити й апробувати модель та експериментальну методику формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Гіпотеза дослідження. Формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови, як-от: занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти; забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому

процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури; спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент.

Методи дослідження. З метою визначення теоретичних засад досліджуваного явища, педагогічних умов формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти використано методи аналізу, синтезу, порівняння, класифікації й узагальнення наукових підходів з проблеми дослідження, поданих у філософсько-соціологічних, психолого-педагогічних і навчально-методичних джерелах. Для перевірки розробленої моделі й експериментальної методики формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки застосовано емпіричні методи (анкетування, спостереження, тестування, питальники, бесіди, аналіз практичної діяльності студентів під час проходження педагогічної практики, психологічні методики, самооцінка, тренінги тощо); моделювання – для конструювання моделі формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки; метод педагогічного експерименту (констатувальний, формувальний, прикінцевий етапи) – з метою визначення дієвості педагогічних умов, моделі й експериментальної методики формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. Перевірку достовірності експериментальних даних, їх кількісний і якісний аналіз здійснено методами математичної статистики.

База дослідження. Експериментально-дослідну роботу проведено на базі Державного вищого навчального закладу «Криворізький державний педагогічний університет», Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Загальна кількість учасників на всіх етапах експериментального дослідження складала 206 осіб. На формувальному етапі експерименту взяли участь 104 студенти.

Наукова новизна дослідження. Уперше виявлено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки (занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти; забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури; спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент); розкрито сутність феномена «професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», його структуру (когнітивний, ціннісний, особистісно-діяльнісний, рефлексивний компоненти), критерії (інформаційний, мотиваційний, поведінковий, оцінно-креативний) з відповідними показниками, схарактеризовано рівні (високий, достатній, задовільний, низький) сформованості професійної культури майбутніх вихователів

закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки; обґрунтовано модель формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки, що обіймає мотиваційний, діяльнісно-творчий та оцінно-результативний етапи; уточнено поняття «професійна культура педагога», «фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Подальшого розвитку набули теорія і методика фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки; навчальний модуль «Основи формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» у межах навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна»; програму педагогічного гуртка «Практичні аспекти формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». Матеріали дослідження (вправи, тренінги, рольові, ділові ігри тощо) можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку фахівців освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта», системі післядипломної освіти й підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів для закладів дошкільної освіти.

Упровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Криворізький державний педагогічний університет» (акт про впровадження № 09/1–19613 від 31.03.2017 р.), Херсонського державного університету (довідка № 01–26/633 від імені А. С. Макаренка (довідка про впровадження № 843 від 05.04.2017 р.), Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 970/25 від 10.05.2017 р.).

Достовірність наукових результатів забезпечено теоретичною і методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням комплексу методів дослідження, що адекватні меті, завданням, предмету, логіці розроблення проблеми; тривалістю експериментальної роботи, якісним і кількісним аналізом її результатів; апробацією моделі й експериментальної методики формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки; статистичною обробкою результатів експерименту.

Апробація результатів дослідження. Основні результати і теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено й обговорено на III Міжнародному конгресі «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); міжнародних: «Сталий розвиток промисловості та суспільства» (Кривий Ріг, 2015), «Підготовка майбутнього педагога до професійної діяльності в умовах трансформації суспільного устрою та

інтегрування України в європейський освітній простір» (Івано-Франківськ, 2016), «Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення» (Чернігів, 2017); усеукраїнських: «Проблеми розвитку творчої особистості дітей дошкільного віку: теорія, практика, перспективи» (Миколаїв, 2015), «Фундаменталізація змісту загальноосвітньої та професійної підготовки: проблеми і перспективи» (Кривий Ріг, 2015), «Підвищення якості освіти: стан, проблеми, перспективи» (Кривий Ріг, 2017) науково-практичних конференціях; науково-практичному семінарі «Інноваційна педагогічна діяльність як фактор попередження емоційного вигорання вчителя» (Кривий Ріг, 2015).

Публікації. Основні положення і результати дослідження відображено у 12 одноосібних публікаціях автора, із них 5 – у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні, 6 – апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 190 сторінках і містить 14 таблиць, 3 рисунки, що обіймають 2 самостійних сторінки. Список використаних джерел містить 268 найменування, із них 3 – іноземною мовою. 7 додатків подано на 54 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 310 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, схарактеризовано методи роботи, розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації, подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів, загальну кількість публікацій і структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки»** розкрито сутність і структуру феномена «професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», уточнено поняття «професійна культура педагога», «фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», визначено критерії і показники, схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, проаналізовано стан дослідження проблеми формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в практиці сучасних педагогічних закладів вищої освіти.

У роботах науковців (Л. Артемова, А. Бардінов, А. Богуш, Т. Завгородня, В. Замороцька, Я. Квасецька, Ю. Косенко, І. Ларін, Н. Лисенко, К. Лисяк, З. Нагачевська, Л. Пісоцька, Т. Слободянюк, Т. Степанова, Г. Улюкаєва, Н. Фроленкова, В. Яценко та ін.) було закладено підґрунтя для створення й розвитку системи підготовки педагогічних кадрів для закладів дошкільної освіти,

позиційовано вимоги до особистісних і професійних якостей майбутніх вихователів, змісту, форм і методів організації їхньої фахової підготовки.

Проблему вдосконалення змісту і структури фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти досліджено з різних позицій: теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями (Т. Жаровцева), підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання (В. Нестеренко), художньо-педагогічна підготовка студентів факультету дошкільного виховання педагогічного університету (Г. Підкурманна), фахова підготовка педагога-вихователя закладу дошкільної освіти до економічного виховання дітей (Н. Грама), формування професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти в умовах ступеневої підготовки (Г. Беленька), теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в педагогічних університетах (Т. Танько), професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з дезадаптованими дітьми (Л. Зданевич), формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (О. Листопад) та ін.

На підставі аналізу сучасних наукових досліджень розглядаємо поняття «фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» як організований освітній процес, спрямований на оволодіння спеціальними знаннями, вміннями і навичками, розвиток у них особистісно-професійних якостей, що необхідні для подальшої успішної професійно-педагогічної діяльності.

У дослідженнях науковців (І. Ісаєв, В. Кравцов, Н. Крилова, М. Михайліченко, В. Сластьонін, В. Радул, Є. Шиянов та ін.) доведено, що загальна культура є підґрунтям професійної культури як певний рівень освіти, характер світогляду, ставлення до праці, загальна вихованість, коло інтересів і запитів, норми повсякденної поведінки.

Різноманіття педагогічних підходів до професійної культури (В. Виноградов, О. Грибкова, В. Гриньова, М. Данилова, Н. Мазур та ін.) дозволяють підкреслити її інтегративний характер.

За результатами аналізу й узагальнення теоретичних засад формування професійної культури (Г. Балл, О. Барабанщиков, Є. Барбіна, С. Батишев, В. Бенін, В. Беспалько, Є. Бондаревська, В. Гриньова, А. Деркач, Е. Зеєр, І. Зимня, І. Зязюн, І. Ісаєв, І. Княжева, Н. Крилова, А. Маркова, І. Пальшкова, І. Сабатовська, А. Самородова, С. Сисоєва, В. Сластьонін та ін.) з'ясовано, що професійна культура педагога є якісною характеристикою його діяльності, що передбачає фахові знання, практичні вміння й навички, значущі здібності, особистісні якості, які потребує конкретний вид праці.

Виявлено, що професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це складне інтегральне утворення в цілісній структурі особистості, що

характеризується позитивним ставленням до суб'єктів і об'єктів педагогічної діяльності, глибокими та систематизованими фаховими знаннями, вміннями і навичками, особистісно-професійними якостями, які відображають рівень оволодіння фахівцем спеціальною галуззю знань (дошкільна освіта) та знаходять свій прояв у педагогічній діяльності.

У структурі професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти виокремлено когнітивний, ціннісний, особистісно-діяльнісний і рефлексивний компоненти.

Критеріями визначених компонентів із відповідними показниками обрано: інформаційний (обізнаність із сутністю професійної культури; обізнаність із специфікою професійної культури вихователя; обізнаність із комплексними та парціальними програмами і Базовим компонентом дошкільної освіти); мотиваційний (наявність позитивної мотивації до професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти; усвідомлення цінності професії вихователя закладу дошкільної освіти; наявність потреби в професійній самореалізації та культурно-педагогічному зростанні); поведінковий (усвідомлення необхідності саморозвитку особистісно-професійних якостей, що засвідчують сформованість професійної культури вихователя (емпатія, комунікативність, тактовність); уміння доречно користуватися формулами мовленнєвого етикету в процесі спілкування з дітьми та їхніми батьками; вміння використовувати новітні інформаційні технології навчання); оцінно-креативний (наявність рефлексивних умінь щодо сформованості професійної культури; наявність умінь взаємооцінювання прояву професійної культури в поведінці своїх колег; наявність умінь самооцінки проявів професійної культури у власній поведінці).

Відповідно до критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки (високий, достатній, задовільний, низький).

Високий рівень. Майбутні вихователі цього рівня сформованості професійної культури мають міцні та глибокі знання, обізнані із сутністю і структурою професійної культури вихователя, комплексними та парціальними програмами і Базовим компонентом дошкільної освіти. Відрізняються яскраво вираженою спрямованістю на педагогічну діяльність, усвідомленням цінності професії вихователя закладу дошкільної освіти. Студенти виявляють прагнення до найбільш повної реалізації своїх особистісно-професійних якостей, що засвідчують сформованість професійної культури вихователя. Вони усвідомлюють значення професійної культури для успішної майбутньої педагогічної діяльності. У майбутніх вихователів цього рівня розвинені рефлексивні вміння, вміння самооцінки та взаємооцінювання прояву професійної культури в поведінці своїх колег.

Достатній рівень. Студенти цього рівня здебільшого спрямовані на професійну діяльність, зацікавлені в досягненні успіху в ній. Вони усвідомлюють

важливість формування професійної культури та її значення для майбутньої педагогічної діяльності, адекватно оцінюють рівень власної професійної культури. Здебільшого володіють достатніми знаннями щодо професійної культури, натомість не завжди використовують їх на практиці. У майбутніх вихователів цього рівня сформованості професійної культури розвиток особистісно-професійних якостей, умінь і навичок виявляється не в повній мірі.

Задовільний рівень. У майбутніх вихователів цього рівня недостатні знання щодо сутності та структури професійної культури, вони не вміють їх використовувати на практиці, слабо орієнтуються в комплексних і парціальних програмах, Базовому компоненті дошкільної освіти. Такі студенти вибірково розглядають професійну культуру як чинник успішної педагогічної діяльності, не впевнені в доцільності професійної культури як важливої характеристики діяльності вихователя. Спрямованість на педагогічну діяльність має ситуативний характер, їхні бажання здебільшого залежать від обставин. У них недостатньо сформовані особистісно-професійні якості, рефлексивні вміння, вміння взаємооцінювання та самооцінки власної професійної культури.

Низький рівень. Майбутні вихователі цього рівня сформованості професійної культури мають поверхневі знання щодо змісту і специфіки професійної культури, відчують труднощі в їх практичній реалізації. Для досліджуваних із цим рівнем характерним є відсутність позитивної мотивації до професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти, низька потреба в професійній самореалізації та культурно-педагогічному зростанні. Студенти цього рівня не усвідомлюють необхідність саморозвитку особистісно-професійних якостей. У них відсутні рефлексивні вміння, вміння взаємооцінювання та самооцінки професійної культури. Такі майбутні вихователі під час прийняття рішення потребують допомоги з боку викладача.

На підставі зазначених компонентів, критеріїв і показників було дібрано такий діагностувальний інструментарій: питальники «Характеристика професійної культури», «Професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», тест на виявлення знань Базового компонента дошкільної освіти, комплексних і парціальних програм для діагностики інформаційного критерію; методика «Мотивація навчання у закладі вищої освіти» (Т. Ільїна), орієнтаційна анкета – визначення спрямованості особистості (Б. Басс), анкета на виявлення здатності до саморозвитку з метою діагностики мотиваційного критерію; тест для оцінки особистісних якостей «Психологічний особистісний профіль» (Т. Ратанова, Н. Шляхта), тест «Оцінка рівня комунікативності» (тест В. Ряховського), картка педагогічної оцінки (самооцінки) здатності педагогів до інноваційної діяльності для діагностики поведінкового критерію; діагностична картка наявності рефлексивних умінь щодо сформованості професійної культури та вмінь взаємооцінювання прояву професійної культури в поведінці своїх колег, анкета «Моя оцінка рівня

сформованості професійної культури» (О. Попчук) з метою діагностики оцінно-креативного критерію.

У другому розділі **«Експериментально-дослідна робота з формування професійної культури у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки»** описано цілі й завдання експериментального етапу дослідження формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки, способи їх розв'язання, розкрито методiku формувального експерименту та подано аналіз його результатів.

Визначено педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки: занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти; забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури; спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент.

Розроблено модель формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки, що містить мету, етапи (мотиваційний, діяльнісно-творчий, оцінно-результативний), педагогічні умови, форми, методи, компоненти, критерії і кінцевий результат (див. рис.).

Експериментально-дослідною роботою з формування професійної культури були охоплені студенти I, II, III курсів освітнього ступеня «бакалавр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Метою першого – мотиваційного етапу була реалізація таких педагогічних умов, як-от: «занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти», «забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури», що були спрямовані на набуття студентами необхідних знань щодо сутності поняття «професійна культура», усвідомлення значення професійної культури вихователя закладу дошкільної освіти. Основними формами організації навчання були лекції-діалоги («Педагогічний професіоналізм і майстерність вихователя закладу дошкільної освіти», «Зовнішня техніка та зовнішня естетична виразність вихователя закладу дошкільної освіти»), лекції з інтерактивними прийомами навчання («Діяльність вихователя закладу дошкільної освіти у вимірах професійної культури і педагогічної майстерності», «Майстерність педагогічної взаємодії вихователя в освітньому процесі закладу дошкільної освіти»), лекції-дискусії («Професійне спілкування вихователя»), лабораторні заняття («Мотивація вибору професії педагога. Система дошкільної освіти в Україні», «Мовленнєва виразність вихователя, формування техніки мовлення», «Вихователь як суб'єкт педагогічної діяльності»), семінари-практикуми («Педагогічна діяльність і професійна культура вихователя закладу

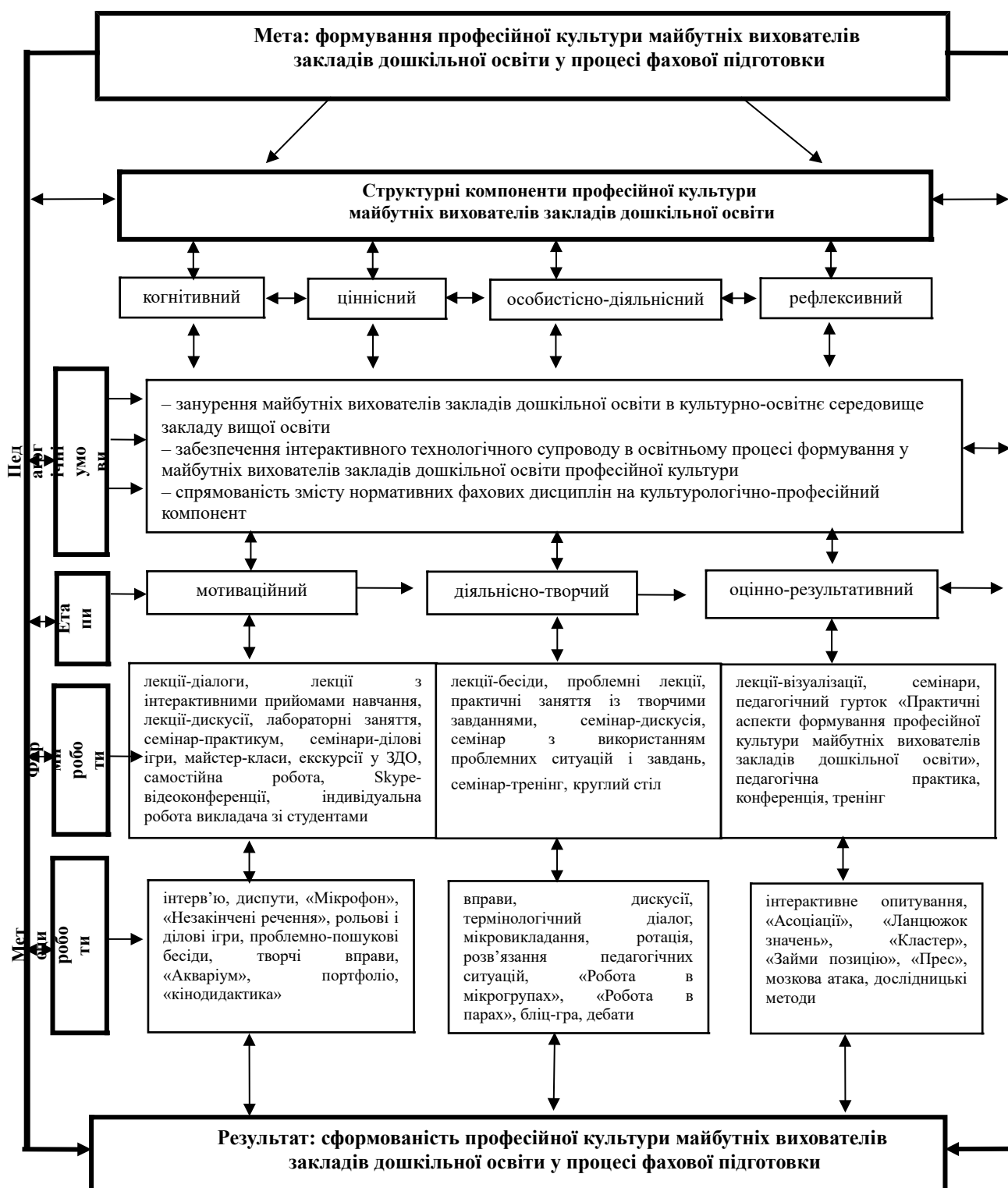

Рис. Модель формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки

дошкільної освіти», «Майстерність професійного спілкування вихователя», «Педагогічна техніка як складник педагогічної майстерності вихователя»), семінари-ділові ігри («Особистісно-професійні якості вихователя та шляхи їх формування», «Мовленнєва виразність вихователя закладу дошкільної освіти»), майстер-класи, екскурсії в заклади дошкільної освіти, самостійна робота студентів, Skype-відеоконференції, індивідуальна робота викладача зі студентами (надання науково-методичної допомоги при виконанні завдань самостійної роботи, Інтернет-консультування, перевірка виконання завдань самостійної роботи тощо), що проводилося в межах навчальних дисциплін «Основи педагогічної майстерності вихователя», «Педагогіка дошкільна».

Інтерактивними методами та прийомами формування професійної культури майбутніх вихователів виступили інтерв'ю («Педагогічні цінності сучасного вихователя», «Педагогічна творчість як компонент фахової підготовки сучасного вихователя», «Професійна культура як інтегральна якість майбутнього вихователя»); диспути («Професійне самовдосконалення вихователя – це необхідність чи ні?», «Педагогічна майстерність вихователя закладу дошкільної освіти як вищий рівень його професійної діяльності»); дебати («Ідея планування і здійснення інтеграційного підходу в педагогічному процесі з дітьми дошкільного віку: переваги і недоліки в застосуванні інтеграційного підходу з позицій педагога та дитини»); «Мікрофон» («Які функції має виконувати сучасний вихователь?», «Хто такий майстер?», «Яким повинен бути вихователь-майстер?» тощо); «Незакінчені речення» («Особливостями професійної культури вихователя закладу дошкільної освіти є ...», «Візитівкою вихователя є ...» тощо); ділові ігри («Кроки до педагогічної майстерності», «Сучасний вихователь – який він має бути?», «Культура мови вихователя закладу дошкільної освіти»); технологія «Кінодидактика» тощо.

При вивченні навчальних дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, зокрема «Основи педагогічної майстерності вихователя», «Педагогіка дошкільна» було розроблено сайт <http://doshkilnaosvita.000webhostapp.com/> для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що містить навчально-методичні комплекси із зазначених дисциплін, програми, зміст модулів, плани і теми занять, методичні рекомендації до виконання практичних (семінарських), лабораторних занять, завдання для самостійної роботи студентів, проблемні ситуації та завдання, творчі завдання, які дозволяли розкрити зміст професійної культури в педагогічній діяльності вихователя, запитання для самоперевірки, тести, словники тощо.

Інтернет-консультування надавало можливість обговорювати проблемні запитання зі студентами («Якого педагога Ви можете назвати майстром своєї справи?», «Сучасний вихователь – носій професійної культури», «Що треба змінити у фаховій підготовці майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти відповідно до сучасних вимог?», «Якою повинна бути модель сучасного вихователя?»),

висловлювати власну позицію щодо професійних завдань вихователя, дискутувати, а також набувати досвіду колективної діяльності.

На другому – діяльнісно-творчому етапі домінувала педагогічна умова «спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент», що передбачала формування й відпрацювання студентами практичних умінь інтерактивними формами (лекції-бесіди, проблемні лекції, практичні заняття із творчими завданнями, семінари-дискусії, семінари з використанням проблемних ситуацій і завдань, семінари-тренінги, круглі столи) елективного модулю «Основи формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в межах навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна». Визначалася сутність понять «професія», «професіоналізм», «культура», розглядалася професійна культура, педагогічна культура, професійно-педагогічна культура, обговорювалися вимоги до вихователя як суб'єкта професійної культури, професійно-особистісні якості вихователя закладу дошкільної освіти, основні професійно-педагогічні цінності, з'ясовувались особливості мовленнєвого етикету в професійній культурі вихователя тощо.

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» проходили з урахування специфіки педагогічної діяльності вихователя. Активними формами становлення професійної культури було обрано педагогічні ситуації, вправи («Броунівський рух», «Створи нову гру»), творчі завдання, що були спрямовані на формування вміння вирішувати професійні завдання з позицій прояву професійної культури; твори-мініатюри («Професійний портрет сучасного вихователя», «Професійна культура як основа розвитку особистості вихователя»), твори-роздуми («Значення професійної культури в педагогічній діяльності вихователя», «Імідж вихователя закладу дошкільної освіти»).

На оцінно-результативному етапі пріоритетними виступили такі педагогічні умови, як-от: «забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури», «спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент», що передбачало формування рефлексивних та аналітичних умінь, здатності до самооцінки рівня сформованості професійної культури та здатності до професійного самовдосконалення.

Удосконалення професійних умінь відбувалось у межах педагогічного гуртка «Практичні аспекти формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» засобами активних вправ («Не хочу хвалитися, але я...», «Чарівна скринька», «Якості й уміння, необхідні для ефективного спілкування», «Мої позитивні якості», «Відчуй партнера», «Плітка», «Невербальні етюди», «Стереотипні окуляри», «Комісійний магазин», «Ініціали», «Хазяїн, будинок, ураган», «Портрет ідеального вихователя», «Нобелівська премія», «Компліменти», «Заповіді», «Як підвищити мотивацію до навчання?», «Ярлики»), спрямованих на

формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, розвиток культури педагогічного спілкування, комунікативних моделей поведінки в різноманітних ситуаціях, умінь організації міжособистісної взаємодії.

Формування професійної культури майбутніх вихователів у процесі педагогічної практики забезпечено виконанням навчально-дослідницьких завдань: скласти модель «Портрет сучасного вихователя»; проаналізувати мовне спілкування вихователя з дітьми, виходячи із двох мовних позицій: зміст спілкування, культура мовлення вихователя у спілкуванні; вивчити й узагальнити досвід педагогічної діяльності одного з вихователів закладу дошкільної освіти тощо.

Результати педагогічної практики розглядалися на підсумкових конференціях у формі круглого столу. Під час конференцій студентами було підготовлено відеосюжети: «Професійна культура вихователя закладу дошкільної освіти», «Культура мовлення та мовленнєвий етикет у професійній діяльності вихователя», «Майстерність педагогічної взаємодії у професійній діяльності вихователя»; інсценування педагогічних ситуацій. За підсумками педагогічних конференцій було узагальнено й обговорено запропоновані студентами рекомендації щодо підвищення професійної культури вихователя.

По завершенні формувального етапу експерименту проведено прикінцевий зріз, метою якого було з'ясування ефективності визначених педагогічних умов і розроблених моделі й експериментальної методики (див. табл.).

Таблиця

**Порівняльні результати рівнів сформованості професійної культури
майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти
на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту
за середньоарифметичними розрахунками (у %)**

Етапи	Групи	Рівні сформованості професійної культури			
		Високий	Достатній	Задовільний	Низький
Констатувальний	ЕГ	–	14,5	17,5	68
	КГ	–	12,5	17,25	70,25
Прикінцевий	ЕГ	28,5	43	14,5	14
	КГ	7,25	24,75	15	53

Як бачимо з таблиці, на констатувальному етапі високий рівень був відсутній в обох групах, тоді як на прикінцевому етапі високий рівень було виявлено у 28,5% студентів експериментальної і 7,25% контрольної груп. Достатній рівень досягли 43% (було 14,5%) майбутніх вихователів експериментальної і 24,75% (було 12,5%) – контрольної груп. На задовільному рівні стало 14,5% респондентів (було 17,5%) експериментальної і 15% (було 17,25%) контрольної груп. На низькому рівні залишилося 14% (було 68%) студентів експериментальної і 53% (було 70,25%) контрольної груп.

Статистичну достовірність отриманих результатів формувального етапу дослідження було перевірено за допомогою критерія χ^2 Пірсона. Емпіричне значення критерію χ^2 Пірсона=40,253, що перевищує розрахункове значення $\chi^2_{0.05}$ (7,815) і $\chi^2_{0.01}$ (11,345) при $v=3$. Отже, одержані дані прикінцевого етапу експерименту виявилися статистично значущими, що доводить ефективність педагогічних умов, моделі й експериментальної методики формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки, що дозволило обґрунтувати й побудувати модель та експериментальну методику забезпечення цього процесу, визначити й експериментально перевірити педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки.

1. Фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є організованим освітнім процесом, спрямованим на оволодіння спеціальними знаннями, вміннями і навичками, розвиток у них особистісно-професійних якостей, необхідних для подальшої успішної професійно-педагогічної діяльності.

З'ясовано, що професійна культура педагога є якісною характеристикою його діяльності, що передбачає фахові знання, практичні вміння й навички, значущі здібності, особистісні якості, які потребує конкретний вид праці.

Встановлено, що професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це складне інтегральне утворення в цілісній структурі особистості, що характеризується позитивним ставленням до суб'єктів і об'єктів педагогічної діяльності, глибокими та систематизованими фаховими знаннями, вміннями і навичками, особистісно-професійними якостями, які відображають рівень оволодіння фахівцем спеціальною галуззю знань (дошкільна освіта) та знаходять свій прояв у педагогічній діяльності.

2. Визначено структуру професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що містить чотири взаємопов'язані компоненти (когнітивний, ціннісний, особистісно-діяльнісний, рефлексивний), критерії (інформаційний, мотиваційний, поведінковий, оцінно-креативний) та показники. Відповідно до критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки (високий, достатній, задовільний, низький).

3. Виявлено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки: занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в

культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти; забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури; спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент.

4. Розроблено й апробовано модель та експериментальну методику формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки, що реалізована на мотиваційному, діяльнісно-творчому й оцінно-результативному етапах з упровадженням педагогічних умов.

Метою першого – мотиваційного етапу була реалізація таких педагогічних умов, як-от: «занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти», «забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури», що були спрямовані на набуття студентами необхідних знань щодо сутності поняття «професійна культура», усвідомлення значення професійної культури вихователя закладу дошкільної освіти. Основними формами організації навчання виступили лекції-діалоги, лекції з інтерактивними прийомами навчання, лекції-дискусії, лабораторні заняття, семінари-практикуми, семінари-ділові ігри, майстер-класи, екскурсії в заклади дошкільної освіти, самостійна робота студентів, Skype-відеоконференції, індивідуальна робота викладача зі студентами (надання науково-методичної допомоги при виконанні завдань самостійної роботи, Інтернет-консультування, перевірка виконання завдань самостійної роботи тощо), що проводилося в межах навчальних дисциплін «Основи педагогічної майстерності вихователя», «Педагогіка дошкільна».

На другому – діяльнісно-творчому етапі домінувала педагогічна умова «спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент», що передбачала формування й відпрацювання студентами практичних умінь інтерактивними формами (лекції-бесіди, проблемні лекції, практичні заняття із творчими завданнями, семінари-дискусії, семінари з використанням проблемних ситуацій і завдань, семінари-тренінги, круглі столи) елективного модулю «Основи формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» в межах навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна».

На оцінно-результативному етапі реалізовано такі педагогічні умови, як-от: «забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури», «спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент», що передбачало формування рефлексивних та аналітичних умінь, здатності до самооцінки рівня сформованості професійної культури та здатності до професійного самовдосконалення в межах

проведення педагогічного гуртка «Практичні аспекти формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», педагогічної практики.

5. Реалізація педагогічних умов, моделі й експериментальної методики формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки дозволила досягти позитивних змін у рівнях прояву зазначеного феномена у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною. Так, на констатувальному етапі високий рівень був відсутній в обох групах, тоді як на прикінцевому етапі високий рівень було виявлено у 28,5% студентів експериментальної і 7,25% контрольної груп. Достатній рівень досягли 43% (було 14,5%) майбутніх вихователів експериментальної і 24,75% (було 12,5%) – контрольної груп. На задовільному рівні стало 14,5% респондентів (було 17,5%) експериментальної і 15% (було 17,25%) контрольної груп. На низькому рівні залишилося 14% (було 68%) студентів експериментальної і 53% (було 70,25%) контрольної груп. Об'єктивність одержаних результатів формувального експерименту і статистичну значущість позитивних зрушень підтверджено застосуванням критерію χ^2 Пірсона.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо у вивченні особливостей процесу саморозвитку професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, створенні й упровадженні інтегрованих курсів з формування професійної культури вихователів закладів дошкільної освіти в закладах післядипломної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ З ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Коновалова К. І. До проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної діяльності / К. І. Коновалова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : збірник наукових праць / за ред. Т. М. Степанової. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, травень 2015. – № 2 (49). – С. 88–92.

2. Коновалова К. І. Методологічні підходи дослідження професійної культури майбутніх вихователів / К. І. Коновалова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ. – 2015. – Вип. 46. – С. 31–36.

3. Коновалова К. І. Теоретичні засади формування професійної культури майбутніх вихователів ДНЗ / К. І. Коновалова // Освітній простір України. – 2016. – Вип. 7. – С. 59–65.

4. Коновалова К. І. Аксіологічний підхід до формування професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / К. І. Коновалова // Вісник

Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. – 2017. – Вип. 144. – С. 49–52.

5. Коновалова К. І. Модель формування професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі фахової підготовки / К. І. Коновалова // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. : М. Т. Мартинюк]. – 2017. – Вип. 1. – С. 184–191.

6. Konovalova K. Pedagogical conditions of the formation professional culture of future teachers of kindergarten / K. Konovalova // GESIS – Leibniz Institute for the Social Sciences : Konzept : Scientific and Methodological e-magazine. – Koln, Germany. – 2017. – Т. 31. – Режим доступу до журн. : <http://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/52194>

7. Коновалова К. І. Роль культуроцентризму в сучасній освітній парадигмі / К. І. Коновалова // Матеріали міжнародної науково-технічної конференції [«Сталий розвиток промисловості та суспільства»], Кривий Ріг, 2015. – Том 2. – С. 19. – Режим доступу: http://ktu.edu.ua/uploads/files/konferentsyi/2015/2015_tom2.pdf (дата звернення: 11.02.2018).

8. Коновалова К. І. Використання інтерактивних технологій навчання у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / К. І. Коновалова // Матеріали III міжнародного конгресу [«Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі»], (м. Одеса, 18–21 травня 2017 р.). – Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 404–405.

9. Коновалова К. І. Мультимедійні технології як засіб формування професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів / К. І. Коновалова // Матеріали Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції [«Підвищення якості освіти : стан, проблеми, перспективи»], (м. Кривий Ріг, 27–28 квітня 2017 р.). / За заг. ред. Л. О. Савченко. – Кривий Ріг : КДПУ, 2017. – С. 134–136.

10. Коновалова К. І. Готовність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до педагогічної діяльності / К. І. Коновалова // Дошкільна освіта : проблеми, пошуки, інновації : збірник наукових і навчально-методичних праць / За заг. ред. Ковшар О. В., Кондратенко Р. В. – Кривий Ріг : КПП ДВНЗ «КНУ», 2015. – Вип. 5. – С. 53–55.

11. Коновалова К. І. Оволодіння інноваційними технологіями в процесі підготовки сучасного вихователя ДНЗ / К. І. Коновалова // Педагогічне Криворіжжя : педагогічний альманах / За заг. ред. Т. О. Дороніної. – Кривий Ріг : ВЦ КДП ДВНЗ «КНУ», 2015. – Вип. 1. – С. 14–15.

12. Коновалова К. І. Культурологічний підхід до формування професійної культури педагогів / К. І. Коновалова // Педагогічне Криворіжжя : педагогічний

альманах : зб. науково-методичних праць / Ред. кол. : Дороніна Т. О., Бакум З. П., Гаманюк В. А. – Кривий Ріг : ТОВ ВНП «Інтерсервіс». – 2016. – Вип. 2. – С. 19–22.

АНОТАЦІЯ

Коновалова К. І. Формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. – Одеса, 2018.

У дисертації вперше виявлено й обґрунтовано педагогічні умови формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки (занурення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в культурно-освітнє середовище закладу вищої освіти; забезпечення інтерактивного технологічного супроводу в освітньому процесі формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти професійної культури; спрямованість змісту нормативних фахових дисциплін на культурологічно-професійний компонент). Розкрито сутність феномена «професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти»; визначено структуру професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, у якій виділено когнітивний, ціннісний, особистісно-діяльнісний і рефлексивний компоненти. Визначено критерії та показники рівнів сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: інформаційний (обізнаність із сутністю професійної культури; обізнаність із специфікою професійної культури вихователя; обізнаність із комплексними та парціальними програмами і Базовим компонентом дошкільної освіти); мотиваційний (наявність позитивної мотивації до професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти; усвідомлення цінності професії вихователя закладу дошкільної освіти; наявність потреби у професійній самореалізації та культурно-педагогічному зростанні); поведінковий (усвідомлення необхідності саморозвитку особистісно-професійних якостей, що засвідчують сформованість професійної культури вихователя (емпатія, комунікативність, тактовність); уміння доречно користуватися формулами мовленнєвого етикету в процесі спілкування з дітьми та їхніми батьками; вміння використовувати новітні інформаційні технології навчання); оцінно-креативний (наявність рефлексивних умінь щодо сформованості професійної культури; наявність умінь взаємооцінювання прояву професійної культури в поведінці своїх колег; наявність умінь самооцінки проявів професійної культури у власній поведінці). Схарактеризовано рівні сформованості професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (високий, достатній, задовільний, низький).

Розроблено й апробовано модель та експериментальну методику формування професійної культури майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі фахової підготовки, що обіймає мотиваційний, діяльнісно-творчий та оцінно-результативний етапи.

Ключові слова: майбутні вихователі закладів дошкільної освіти, професійна культура, професійна культура майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, фахова підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, модель, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Коновалова Е. И. Формирование профессиональной культуры будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», МОН Украины. – Одесса, 2018.

В диссертации впервые обоснованы педагогические условия формирования профессиональной культуры будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе профессиональной подготовки (привлечение будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в культурно-образовательную среду высшего учебного заведения; обеспечение интерактивного технологического сопровождения в образовательном процессе для формирования у будущих воспитателей дошкольных учебных заведений профессиональной культуры; направленность содержания нормативных профессиональных дисциплин на профессионально-культурологический компонент). Раскрыта сущность феномена «профессиональная культура будущих воспитателей дошкольных учебных заведений»; определена структура профессиональной культуры будущих воспитателей дошкольных учебных заведений (когнитивный, ценностный, личностно-деятельностный, рефлексивный компоненты); раскрыты критерии и показатели: информационный (знание профессиональной культуры; знание специфики профессиональной культуры воспитателя; знание комплексных и парциальных программ и Базового компонента дошкольного образования); мотивационный (наличие положительной мотивации к профессиональной деятельности воспитателя дошкольного учебного заведения; осознание ценности профессии воспитателя дошкольного учебного заведения; наличие потребности в профессиональной самореализации и культурно-педагогическом совершенствовании); поведенческий (осознание необходимости саморазвития личностно-профессиональных качеств, которые свидетельствуют о сформированности профессиональной культуры воспитателя (эмпатия, коммуникабельность, тактичность); умение пользоваться формулами речевого

этикета в процессе общения с детьми и их родителями; умение использовать современные информационные технологии обучения); оценочно-креативный (наличие рефлексивных умений сформированности профессиональной культуры; наличие умений взаимооценивания проявления профессиональной культуры в поведении своих коллег; наличие умений самооценки проявлений профессиональной культуры в своем поведении). Охарактеризованы уровни сформированности профессиональной культуры будущих воспитателей дошкольных учебных заведений (высокий, достаточный, удовлетворительный, низкий).

Разработаны и апробированы модель и экспериментальная методика формирования профессиональной культуры будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе профессиональной подготовки. Модель формирования профессиональной культуры будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе профессиональной подготовки включает цель, этапы (мотивационный, деятельностно-творческий, оценочно-результативный), педагогические условия, формы, методы, компоненты, критерии и результат.

Ключевые слова: будущие воспитатели дошкольных учебных заведений, профессиональная культура, профессиональная культура будущих воспитателей дошкольных учебных заведений, профессиональная подготовка будущих воспитателей дошкольных учебных заведений, модель, педагогические условия.

RESUME

Konovalova K. I. The formation of professional culture of future pre-school education teachers during professional training. – Manuscript.

The thesis for the Candidate Degree in Pedagogical Sciences in speciality 13.00.04 «Theory and methodology of professional education». – State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odessa, 2018.

The dissertation research devoted to problem of formation of professional culture of future pre-school education teachers in professional training.

The pedagogical conditions the formation of consistency of future pre-school education teachers in professional training has been determined for the first time in the dissertation (involvement of future pre-school education teachers in the cultural and educational sphere of school of higher learning, used interactive technologies in the educational process for the formation of professional culture of future pre-school education teachers, coverage of in the content of normative professional disciplines with the cultural and professional component). The essence and structure of the phenomenon «professional culture future pre-school education teachers» (cognitive, value, personally active and reflexive components with their corresponding criteria and indicators) have been disclosed.

The experimental methods aimed at forming consistency of future pre-school education teachers in professional training have been elaborated and tested; the levels (high, enough, satisfactory, low) indicating the formation of future pre-school education teachers have been identified.

The model enabling the formation of consistency of future pre-school education teachers in professional training has been determined. It comprises stages (motivational, creative activity, purpose-oriented) of its processing.

Keywords: future pre-school education teachers, professional culture, professional culture of future pre-school education teachers, professional training of future pre-school education teachers, model, pedagogical conditions.

Підписано до друку 26.02.2018.

Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60х88/16 Зам. № 1153/18

Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.

м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60

т. +38 0482 35 79 76

info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.